

INFORMATIENOTITIE RAAD

ONDERWERP : Concept-startnotitie Regionale Energiestrategie

ZAAKNUMMER : 8501-2019

B&W VERGADERING : 16 april 2019

PORTEFEUILLEHOUDER : Dhr. F. (Frank) Niens

BEHANDELEND AMBTENAAR : Judy Janson, email: judy.janson@raalte.nl

KENNIS TE NEMEN VAN

De concept-startnotitie RES.

INLEIDING

Op 31 januari bent u in een rond-de-tafel bijeenkomst geïnformeerd over de betekenis van het klimaatakkoord voor gemeente Raalte. Één van de onderdelen die daaruit volgt is de afspraak om een Regionale Energiestrategie (RES) in de regio West-Overijssel te ontwikkelen. Hiervoor ontvangt u nu een concept-startnotitie waarover u uw wensen en bedenkingen kunt meegeven. Zodra het klimaatakkoord is ondertekend, bieden wij u de definitieve startnotitie ter besluitvorming aan. Besluitvorming over de startnotitie vindt gelijktijdig plaats bij de raden, staten en algemeen bestuur van de samenwerkende partijen in West-Overijssel. Deze zijn: de gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle, het waterschap Drents Overijsselse Delta, Waterschap Vallei en Veluwe en Waterschap Vechtstromen en de provincie Overijssel.

Achtergrond

In nationaal verband is onderhandeld over het Klimaatakkoord, dat eind 2018 ondertekend is door een groot aantal partijen en de decentrale overheden via hun koepelorganisaties. Inmiddels heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) het Klimaatakkoord getoetst aan de door het kabinet vastgestelde doelstellingen. Het kabinet heeft een eerste reactie gegeven op 13 maart 2019. Het woord is nu aan kabinet en parlement. Voornemen is dat op 26 april a.s. het kabinet het Klimaatakkoord vaststelt en behandeling in de Tweede Kamer medio juni plaatsvindt. Pas op dat moment hebben de vele voorgestelde maatregelen een kader en handelingsperspectief.

De decentrale overheden (koepels VNG, IPO en UvW) hebben aangeboden, als onderdeel van het klimaatakkoord, om via Regionale Energiestrategieën (RES) de nationale opgave voor de Gebouwde Omgeving (met name de warmtetransitie) en de opwek van hernieuwbare energie op land te organiseren. Dit met het doel om (conform kabinetsbesluit) in 2030 49% CO2 reductie te realiseren.

De klimaataanpak is regionaal georganiseerd. De gemeenten zijn in 30 regio's ingedeeld. Het is de bedoeling dat de regio komt tot een gezamenlijke invulling van de beoogde bijdrage aan de nationale klimaatopgave en ook als regio dit aanbod aanlevert aan het Nationaal Programma RES. In december 2019 wordt getoetst of de regio's gezamenlijk de nationale doelstellingen halen, of dat er nog een opgave resteert. De eventuele restopgave wordt, met een nog te ontwikkelen verdeelsystematiek, vertaald naar additionele opgaves voor regio's. Regio's die een additionele opgave krijgen, dienen deze te verwerken in hun RES. In juni 2020 moet iedere regio zijn RES finaal opleveren.

Wat is de RES:

- De RES is een instrument om ruimtelijke inpassing met maatschappelijke betrokkenheid te organiseren.
- De RES is tevens een manier om langjarige samenwerking tussen alle regionale partijen te organiseren, onder andere bij de voorbereiding en de implementatie van projecten.
- De RES is een product waarin de regio beschrijft welke energiedoelstellingen zij zal halen en op welke termijn.

In de RES staat welke strategie de regio hanteert om deze energiedoelstellingen te bepalen en te behalen. Om dit proces te organiseren is een concept startnotitie opgesteld door het Bestuurlijk Platform Energietransitie West-Overijssel op 3 april 2019. Het doel van deze nota is om de (nu nog) concept-startnotitie door het College vast te stellen en voor opiniërende behandeling aan te bieden aan de Raad. Met de uitkomsten daarvan (en die van provincie, waterschappen en 10 andere gemeenten) wordt de definitieve startnotitie opgesteld. Direct na het ondertekening van het Klimaatakkoord, na instemming door het parlement, wordt de definitieve startnotitie aan de gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap ter vaststelling aangeboden.

Hierna worden een aantal elementen van de RES nader toegelicht:

Functies van de RES:

- Aanbod van de regio als bijdrage aan de nationale doelen, met name als het gaat om hernieuwbare energie.
- Inzicht in de mogelijkheden voor regionale opwek en besparing, voorgestelde keuzen hierin en een beoogde verdeling van de bronnen (warmte) en de consequenties voor de energie-infrastructuur.
- Bouwsteen voor de Omgevingsvisie van gemeenten, provincie en Rijk.

Inhoud en reikwijdte van de RES:

De RES levert uiteindelijk een (bestuurlijk) gedragen besluit met daarin:

- een expliciet bod in de hoeveelheid opgewekte elektriciteit in de vorm van wind en/of zon. Daarbij wordt een aandeel geleverd in de landelijke doelstelling van 35 Twh elektriciteit per 2030,
- een verkenning van potentiële locaties waar binnen de regio West-Overijssel het genoemde bod ook daadwerkelijk kan worden gerealiseerd op basis van een toetsing aan het provinciale en gemeentelijke omgevingsbeleid,
- een opgave van de beschikbare en realiseerbare warmtebronnen die in 2030 het aardgas in de gebouwde omgeving in de regio kunnen vervangen,
- de benodigde infrastructuur,
- een voorstel voor de governance van de uitvoering van de RES

De RES vormt de eerste stap van een drieluik, bestaande uit:

- De opgave (het bod) van elektriciteit en warmte op regionaal niveau
- De vertaling van de opgave in een transitievisie warmte op gemeentelijke niveau
- De wijkplannen in relatie tot de omgevingsplannen die op wijkniveau de concrete invulling van de maatregelen aangeven.

Bij dit alles is het evident dat het lokale aandeel in de regionale opgave van de RES aansluit op de lokale ambities van de gemeente m.b.t. de klimaat- of energieneutraliteit. Tegelijk is er een escalatiemodel opgesteld, mochten de bestuurlijke partners er onverhoopt niet samen uitkomen, resp. van mening zijn dat een of meerdere gemeenten te weinig bijdragen in de RES. In het escalatiemodel willen de bestuurlijke partners de bestuursfilosofie vasthouden dat men er samen uit wil komen wat de bijdrage wordt vanuit de RES en ieders aandeel daarbinnen. Het primaat van de besluitvorming ligt bij de gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen van de waterschappen. Tegelijk erkennen de gemeenten en waterschappen de bijzondere positie van de provincie in het huis van Thorbecke. Het inzetten van sturingskracht van de provincie betekent dan ook dat de provincie doorzettingsmacht heeft als naar haar oordeel onvoldoende wordt bijgedragen in de RES.

Procesvoorstel RES West-Overijssel en planning.

Er is, op basis van de besluitvorming in het bestuurlijk platform van 1 oktober 2018, een bestuurlijke en ambtelijke organisatie ingericht die het proces voorbereidt, termijnen bewaakt en de uitvoering coördineert. De planning is verderop gegeven onder het kopje “vervolg”.

Spelregels

Voor alle 30 regio's gelden de volgende landelijke spelregels:

- Nationaal programma RES: Landelijke samenwerking tussen de koepels VNG, IPO en UWV en de ministeries BZK en EZK.
- De verantwoordelijkheid ligt bij deze 5 landelijke partijen; het escalatiemodel (hoe te handelen wanneer de opgaven niet optellen tot de nationale doelstelling) wordt ook door die 5 partijen uitgevoerd.
- Regionaal is het Bestuurlijk Platform Energietransitie het besluitvormend orgaan dat de concepten vaststelt die ter besluitvorming worden voorgelegd aan de besluitvormende gremia van de bestuurlijke partners in de RES West-Overijssel
- Wind op zee is een separate opgave die wordt toegerekend aan de grote bedrijvencusters in het land. Er mag dus geen opgave verlegd worden naar wind op zee.
- Vrije keuze van toe te passen techniekoplossingen.
- Principes van participatie toepassen.
- Aansluiting op landelijk omgevingsbeleid.
- Ruimtelijke ordende principes: in de RES worden de volgende ruimtelijke principes benut voor een zorgvuldige ruimtelijke afweging:
 - zuinig en meervoudig ruimtegebruik;
 - vraag en aanbod zo veel mogelijk dicht bij elkaar: dit bespaart ruimte voor infrastructuur;
 - combineren van opgaven en investeringen met andere opgaven;
 - aansluiten bij specifieke kenmerken van gebieden.

Bij het voorgaande is een aantal kanttekeningen te maken:

- De onderliggende veronderstelling is dat er in juni een akkoord gegeven wordt op het Klimaatakkoord. Indien er geen politieke consensus wordt bereikt, dan gaan alle data en termijnen schuiven.
- Formeel kan het College besluiten hier niet mee in te stemmen en niet in regionaal verband samen te werken. Maar daarmee wordt de opdracht van het Klimaatakkoord om de opgave tot 2030 in te vullen niet van de gemeente weggenomen.
- Daarnaast zijn er in West Overijssel samenwerkingsverbanden op het gebied van werkgelegenheid, circulariteit en energieneutraliteit, o.a. in de Regio Zwolle en de Cleantechregio. Omdat we voor het opstellen van de RES samenwerken met gemeenten in West-Overijssel, vraagt dit om coördinatie en afstemming met deze samenwerkingsverbanden en de aangrenzende RES-regio's.
- Er is een nauwe samenwerking nodig en wenselijk met het proces van de Omgevingsvisie. De wetgevingsagenda van het Klimaatakkoord heeft als doel deze beide majeure wetgevingstrajecten te verbinden. Dat vraagt landelijk, provinciaal maar vooral ook lokaal om een aanzienlijke inspanning in de onderlinge afstemming.

KERNBOODSCHAP

Argumenten voor:

- Het is een verplichting vanuit het Nationaal programma RES aan provincies, gemeenten en waterschappen om aan te sluiten bij een regio en in regionaal verband te bepalen wat de bijdrage is van iedere afzonderlijke bestuurlijke partner.
- De opgave is zo groot dat het alleen in gezamenlijkheid gerealiseerd kan worden. Kennis, kunde, en ervaringen moeten gedeeld worden. Energiesystemen en netwerken houden niet op bij de grenzen van gemeenten. Voorts biedt regionale samenwerking de mogelijkheid om binnen de regio afspraken te maken over de inzet van energiebronnen.
- De regio wordt afgerekend op het totaal van West-Overijssel.

- De samenwerking op regionaal niveau zorgt voor een sterkere relatie en samenwerking in de energie-opgave tussen de provincie Overijssel, de gemeenten, de waterschappen en de netbeheerders in West-Overijssel.
- Voor het opstellen van de RES werken we op lokaal niveau samen met onze partners, waaronder bedrijfsleven, corporaties, netwerkbedrijf Enexis en lokale initiatiefnemers, etc. Deze zijn bijeengebracht in een adviesgroep RES West Overijssel.
- In het concept-klimaatakkoord is aangegeven dat de helft van het eigendom /resp. de opbrengsten van de energieopwekprojecten ten bate komen van lokale initiatieven. Dit biedt mogelijkheden voor nieuwe lokale en economische kansen.

Argumenten tegen:

- Het is uiteindelijk de verantwoordelijkheid van de bestuurlijke partners zelf om te bepalen wat (de bijdrage aan) de energietransitie voor hen betekent. Zonder deelname aan de RES kan puur op lokale afwegingen bepaald worden hoe en waar de energietransitie kan plaatsvinden.
- Er is geen wettelijke verplichting om in regionaal verband deel te nemen aan de RES en/of in regionaal verband te bepalen wat de bijdrage is van iedere afzonderlijke bestuurlijke partner.

Het is realistisch om te stellen dat zonder overeenstemming in RES verband er vanuit de provinciale resp. de nationale overheden een opgave en/of ruimtelijke inpassing wordt opgelegd om invulling te geven aan de reductie van de CO2 uitstoot in 2030, waarbij men vervolgens lokaal nauwelijks meer invloed kan uitoefenen op het bod resp. de ruimtelijke vertaling daarvan.

VERVOLG

Na opiniërende behandeling van bijgaande startnotitie in de raad worden uw eventuele wensen en bedenkingen ingebracht in het bestuurlijk platform. De definitieve startnotitie wordt besluitvormend aan de gemeenteraad voorgelegd zodra het klimaatakkoord is ondertekend. Een half jaar na ondertekening van het klimaatakkoord ligt het concept-bod ter vaststelling voor bij de gemeenteraad en een jaar na ondertekening is de vaststelling van het definitieve bod door de gemeenteraad voorzien.

Gezamenlijke planning energieregio

De gezamenlijke planning is:

- april 2019 concept-startnotitie in GS, B&W en DB (Waterschap);
- juni/juli 2019 definitieve startnotitie vaststellen in GS, B&W en DB;
- augustus/september 2019 idem in PS, raden en AB (Waterschap);
- december 2019 oplevering van het bod op elektriciteit en opgave aan warmtebronnen;
- januari 2020 vaststelling bod en opgave door PS, raden en AB en indiening bij het Rijk;
- voorjaar 2020 reactie van het Nationaal programma RES op het ingediende bod;
- april 2020 concept RES 1.0 in GS, B&W, en DB;
- juni 2020 vaststelling RES 1.0 (definitief bod en opgave) door PS, raden en AB en indiening bij het nationaal Programma RES;
- uiterlijk eind 2021; per gemeente door de Raad vaststelling van de Transitievisie warmte en voor de wijken die voor 2030 van het aardgas afgaan de vaststelling van wijkuitvoeringsplannen.
- juni 2022 eerste herziening RES
- juni 2024 tweede herziening RES

De planning is onder voorbehoud van ondertekening van het Klimaatakkoord door het Kabinet en na instemming door het parlement. De opgave valt binnen de doelstelling van het kabinet (op basis van het Klimaatakkoord van Parijs) om in 2030 49% CO2 te besparen. Daarnaast is er een korte doorlooptijd (een half jaar) en is het cruciaal om voldoende tijd te hebben voor de maatschappelijke inbedding en behandeling in gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen waterschappen. Daarom wordt nu al met het proces gestart.

Planning en dialoog Raalte

De bestuurlijke momenten richten we in volgens bovenstaande gezamenlijke planning van de energieregio. U ontvangt te zijner tijd een uitnodiging voor de gezamenlijke startbijeenkomst RES en de vervolgbijeenkomst op weg naar het eerste bod in december.

Voor de zomer organiseren we vanuit het spoor van de omgevingsvisie een dialoog over de drie kernopgaven die u op 21 maart heeft vastgesteld. Het gesprek over de energieopgave maakt onderdeel uit van kernopgave 1 'Hoe geven we vorm en invulling aan de ontwikkelingen in het Buitengebied, zodat het een prettige plek blijft om te wonen, werken, ondernemen en recreëren?' In het gesprek willen we visies ophalen over de wijze waarop (grootschalige) opwek voor de samenleving acceptabel is, bijvoorbeeld verspreid of juist geconcentreerd en met welke bron(nen)? Daarbij betrekken we de volledige energiemix, dus zowel zonne-energie, windenergie als biovergisting. Na de zomer willen we mede op basis van deze opbrengst met de raad in gesprek over keuzes in de energiemix en ons aandeel in het regionale bod. De uitkomsten van de opiniërende bespreking van 11 april geven mede richting aan de te doorlopen stappen.

COMMUNICATIE

Uitgangspunt is dat we de RES inpassen in de lokale communicatie rond de energietransitie/duurzaamheid.

Burgemeester en wethouders van Raalte,



de secretaris
Karin Cornelissen



de burgemeester
Martijn Dadema